

Henryk Litwin,
doktor habilitowany (Warszawa)

ZAPOMNIANY REJESTR KONWERTYTÓW Z ZIEM RUSKICH RZECZYPOSPOLITEJ Z LAT 40-TYCH XVII WIEKU

W rzymskim Archivio Storico de Propaganda Fide można natrafić na wiele intrygujących źródeł do dziejów Rzeczypospolitej Obojga Narodów, a zwłaszcza jej ziem ruskich. Mimo wieloletnich badań historyków polskich, ukraińskich, litewskich i białoruskich oraz badaczy wywodzących się z licznych innych krajów wciąż odnajdujemy tu nowe niespodzianki i zapewne długo jeszcze tak pozostanie. Prezentowany tu dokument jest jednym z tych niewielkich, ale zaskakujących i ciekawych odkryć. *Fructus Animarum Missionis Provinciae Russiae*, zapis działań dominikańskich misyjnych na terenie prowincji ruskiej, to niewielki dokument w formie 10-kartkowego poszytu, swoisty kajet zapisywany dwustronnie, jednym charakterem pisma. Zawiera notatki dotyczące konwersji dokonanych pod wpływem braci z poszczególnych klasztorów dominikańskich prowincji ruskiej. W większości przypadków są to zapisy wskazujące imiona i nazwiska, lub przynajmniej imiona osób, które złożyły katolickie wyznanie wiary lub zostały ochrzczone. Dwie wydzielone notatki, dotyczące klasztorów kijowskiego i kudackiego zawierają sumaryczne dane dotyczące liczby osób nawróconych przez poszczególnych braci. W przypadku Kudaku dysponujemy jedynie takim sumarycznym zestawieniem. W przypadku Kijowa «*Fructus...*» zawiera zarówno także zestawienie jak i listę konkretnych konwertytów.

Dokument został sporządzony niedługo przed czerwcem 1644 roku i skupia informacje dotyczące lat 40-tych XVII w. i «*molti altri anni passati*». Konkretne daty konwersji pojawiają się w notatkach często, ale niekonsekwentnie. W danych z niektórych klasztorów (np. kudackiego) są w ogóle pominięte. Najwcześniejszy konkretny zapis dotyczy konwersji dokonanej w Jezupolu w 1612 r. pojawiają się także pojedyncze wpisy z lat 1619, 1628, 1629. Liczniejsze są informacje o konwersjach z lat 30-tych XVII w. Przeważają zapisy dotyczące lat 1640-1643. Można zaryzykować tezę, że «*Fructus...*» jest dokumentem związanym z działaniami prowincjała Stefana Chmellera, który w 1640 otrzymał od Urbana VIII tytuł «prefekta misji» i polecenie skierowania do klasztorów swojej prowincji formalnie mianowanych misjonarzy¹. W rezultacie w 1640 r. skierowano misjonarzy do 31 konwentów prowincji ruskiej.

¹ *Chodykiewicz K. De Rebus Gestis in Provincia Russiae Ordinis Prædicatorum Commentarius: Libris XI. Digestus Jn Duas Partes divisus. Diversarum antiquitatum Monumentis & Observationibus Illustratus. – Berdyczów [1780]. – S. 80-81.*

W dokumencie odnotowano informacje dotyczące dokonań 17 klasztorów prowincji ruskiej. Są to następujące placówki: w województwie ruskim: Jaworów, Jezupol, Lwów, Mościska, Podkamień, w województwie podolskim Latyczów, Jazłowiec, w województwie kijowskim Adamgród, Czarnobyl, Kijów, Kudak, w województwie wołyńskim Lachowce, Lubar, w województwie czernihowskim Czernihów, w Wielkim Księstwie Litewskim Nowogródek, Ostrowno, Szklów. Na podstawie literatury przedmiotu można przyjąć, że w 1644 roku funkcjonowało w prowincji 41 konwentów². Do 31 z nich skierowano w 1640 r. misjonarzy. 15 z nich figuruje we «Fructus...». Dwa pozostałe powstały lub zostały reaktywowane w czasie bardzo bliskim tej dacie (Jazłowiec reaktywacja 1639, Kudak utworzenie konwentu 1640). Dokument nie zawiera zatem danych z 16 klasztorów objętych planami misjonarskimi Stefana Chmellera. Większość z nich figuruje także w spisie konwentów płatników kontrybucji zakonnej ustanowionej w 1640 r. przez prowincjała Chmellera, przytoczonym przez Okolskiego³. Te trzy spisy konwentów pochodzące ze źródeł powstałych w latach 40-tych XVII w. warto zestawić z danymi pochodzącymi z opracowań. Prezentuje to poniższa tabela⁴.

1	2	3	4	5	6
Adamgród	1641	Adam Korczewski	X	X	
Bar	1607	Stanisław Golski			X
Busk	1608	Jerzy Wiśniowiecki		X	X
Czarnobyl	1626	Łukasz Sapięha	X	X	X
Czernihów	1628	Władysław Waza	X	X	X
Czortków	1610	Stanisław Golski			X
Jaworów	1615	Piotr Milewski	X	X	X
Jazłowiec	1595/1639	Mikołaj Jazłowiecki	X		
Jezupol (Czeszybiesy)	1598	Jakub Potocki	X	X	X
Kamieniec Podolski	XIV w.			X	X
Kijów	XIII w.		X	X	X
Kudak	1640	Władysław IV	X		
Kołomyja	XV w.	Władysław Jagiełło		X	X
Konstantynów (Starokonstantynów)	1613	Janusz Ostrogski		X	X
Lachowce	1612	Paweł Krzysztof Sieniuta	X	X	X

² Na podstawie spisów w: Barącz S. Rys dziejów Zakonu Kaznodziejskiego w Polsce. – T. 1. – Lwów, 1861. – S. 342-395, 393-513; [Giżycki J.M.], Wołyniak. Wykaz klasztorów dominikańskich prowincji ruskiej. – Cz. II. – Kraków, 1917. – S. 6-265.

³ [Okolski S.]. Russia, florida Rosis et Liliis. Hoc est, Sanguine, Praedicatione, Religione et Vita. Antea F.F. Ordinis Praedicatorum Peregrinatione inchoata, nunc Conventuum in Russia stabilitate fundata. Per R.P.F. Simonem Okolski S.T.M. Priorem Tysmienicen: luci exposita. [Lwów, 1648]. – S. 53.

⁴ Rubryka 1 – siedziba konwentu, 2 – data założenia ew. reaktywacji, 3 – fundator (1, 2, 3 według Barącz i Giżyckiego), 4 – konwenty wymienione we «Fructus...», 5 – konwenty obselane misjonarzami w 1640 r. wg Chodykiewicza, 6 – konwenty wymienione przez Okolskiego w spisie kontrybucji zakonnych z 1640 r.

1	2	3	4	5	6
Latyczów	1606	Elżbieta Potocka z Kamienieckich	X	X	X
Lubar (Lubartów)	1630	Stanisław Lubomirski	X	X	X
Lwów	XIII w.		X	X	X
Lwów, Św. Maria Magdalena	1600	Anna Pstrokońska		X	X
Mińsk	1622	Zofia Słuszkowa z Zawiszów		X	
Mościska	XV w.	Władysław Jagiełło	X	X	X
Murachwa	1627	Jadwiga Bełżecka z Jazłowieckich		X	X
Nieżyn	1632	Zygmunt III		X	X
Nowogród Siewierski	1625	Zygmunt III			X
Nowogródek Litewski	1624 (ponownie)	Krzysztof Chodkiewicz	X	X	
Ostrowno	1621	Aleksander Sapieha	X	X	X
Owruż	1628 (ponownie)	Łukasz Witowski		X	X
Podkamień	XIII		X	X	X
Potok	1609	Stefan Potocki			X
Rohatyn	1614	Mikołaj Wysocki		X	X
Rzeczycza	1634	Aleksander Słuszka			X
Smoleńsk	1615	Zygmunt III			X
Smotrycz	XIII w.			X	X
Sokołów	1643	Stanisław Tyszkiewicz		X	
Stołpce (k. Mińska)	1626	Aleksander Słuszka		X	
Szarawka	1607	Jakub Pretwicz			X
Szklów	1619	Aleksander Chodkiewicz	X	X	X
Śniatyn	1640	Piotr Potocki		X	
Tulczyn (Nesterwar)	1638	Adam Kalinowski			X
Tyśmienica	1630	Mikołaj Potocki		X	
Winnica	1623	Stefan Czerlenkowski			
Witebsk	1642	Andrzej Rumsza		X	
Ziembin (k. Borysowa)	1640	Adam Sakowicz			

Zestawienie wskazuje, że klasztory w Winnicy i Ziembinie mogły być na początku w latach 40-tych ciągle jeszcze w stadium organizacyjnym, jako jedyne nie figurują bowiem w żadnym ze spisów stworzonych w tym okresie. Z kolei konwenty w Sokołowie na Kijowszczyźnie i w Witebsku, których utworzenie historycy datowali odpowiednio na lata 1643 i 1642 musiały w rzeczywistości powstać przed 1640 r., są bowiem wymienione w źródłach zakonnych z tego roku jako istniejące.

W każdym razie trzeba z przykrością stwierdzić, że z nieznanych przyczyn «Fructus...» objął jedynie część, nie sięgającą połowy działających w czasie jego tworzenia klasztorów dominikańskich prowincji ruskiej. Zapewne był skompilowany na podstawie relacji z placówek zakonnych, których większość po prostu nie dostarczyła dokumentacji.

Ubolewając nad fragmentarycznością tego źródła trzeba jednak podkreślić jego zalety. Uzupełnia ono skąpe dotąd informacje dotyczące składu osobowego klasztorów prowincji ruskiej wymieniając dane 27 zakonników, w większości dotąd nieznanymi⁵. Nade wszystko jednak przynosi niezwykle ciekawy materiał informacyjny na temat misjonarskiej działalności dominikanów wymienionej prowincji.

«Fructus...» wymienia 208 osób, które stały się katolikami dzięki zabiegom dominikanów. Są to osoby wymienione z imienia, imienia i nazwiska lub w inny sposób («i jego syn», «i jej córka», «i jej służąca»). Należy wspomnieć, iż w jednym przypadku wskazuje się na konwersję osoby «cum tota domo sua», a zatem należałoby do ogólnej liczby doliczyć kilka a nawet kilkanaście dodatkowych osób. Z punktu widzenia kategorii społecznych możemy w tej zbiorowości wyróżnić szlachtę i nieszlachtę, według kryterium stosowanego przez źródło (*nobili-plebei*). Odnotowano więc 48 osób pochodzenia szlacheckiego (w tym 16 kobiet i 36 mężczyzn) i 154 osoby spoza stanu uprzywilejowanego (w 6 przypadkach brak danych). Co ciekawe równo połowa całości (104) to dorobek misjonarski dwóch jedynie konwentów – kudackiego (54 osoby) i kijowskiego (50 osób). Gdy zaś uwzględnimy pozostałe klasztory na terenie województwa kijowskiego (Adamgród, Czarnobyl) *fructus* pracy całej czwórki sięgnie liczby 143, a zatem prawie 69% całości. Po dodaniu dorobku klasztoru w Czernihowie oraz w zaliczanym często do województwa kijowskiego Lubarze (Lubartowie) dojdziemy do 164 konwertytów, czyli blisko 79% owoców dominikańskich misji. Wskazuje to, że środek ciężkości pracy misyjnej dominikanów prowincji ruskiej umieszczony był zdecydowanie na jej południowo-wschodnich krańcach.

Niemniej ciekawy jest podział nowo nawróconych katolików na kategorie wyznaniowe. Widzimy tu liczne osoby określane jako «schismatici». Jest ich 79, stanowią zatem zaledwie 38% zbiorowości. Nawet jeżeli uwzględnimy pewne uzupełnienia wynikające z jednej adnotacji, mówiącej o 12 nawróconych «tak arianach jak schizmatykach», wzmianki o 2 osobach określonych jako «Moschovitae» oraz założymy, że większość z wymienionych bez określenia poprzedniego wyznania (5 przypadków) to ex prawosławni, ich ilość nie sięgnie poziomu połowy wymienionych w źródle konwertytów (maksimum 96 osób). Z szeroko pojętego obozu reformacji wywodzi się natomiast ok. 100 wymienionych w źródle osób (93 plus część owych 12 «prawosławnych lub arian» wspomnianych wcześniej). Wśród nich odnotowujemy 18 kalwinistów (w tym jeden «Hungarus»), 16 luteran, 12 arian oraz

⁵ Ostatnio badała te kwestie Natalia Sinkewycz w swojej skądinąd interesującej książce: *Сінкевич Н. Laudare benedicere praedicare: Домініканський орден на Волині в кінці XVI – початку XIX ст. – Київ, 2009. – С. 109-123*. Ocenę tej ciekawej pracy obniża wadliwość doboru jej zakresu terytorialnego. Autorka bada dzieje dominikanów na «Wielkim Wołyniu», czyli w istocie na terytorium odpowiadającym gubernii wołyńskiej utworzonej przez władze rosyjskie w XIX wieku. W książce dotyczącej okresu ok. 1560 – ok. 1830, której zasadnicza część dotyczy epoki przynależności Wołynia do Rzeczypospolitej nie uwzględnienie struktur terytorialnych zakonu (np. prowincja ruska) lub państwa (np. województwo wołyńskie) wydaje się być nie do obrony. Tym bardziej, że autorka tłumaczy taką decyzję ahistorycznym argumentem, że granice zakonnych prowincji «nie uwzględniały etnokonfesjonalnych, kulturowych i geograficznych realiów epoki» (s. 10).

19 osób określonych jako «haeretici» i 28 opisanych terminem «variae sectae». Obrazu dopełniają Iudaei – 9, Scythae – 8 (jak wynika z kontekstu chodzi tu o Tatarów) oraz Armeni – 1. Jeśli ograniczymy się do statystyki dorobku klasztorów z najbardziej aktywnej misyjnie Kijowszczyzny, to także utrzyma się nam «przewaga» obozu reformacji (minimum 80 osób) nad prawosławiem (minimum 70 osób).

Zawartość informacyjna «Fructus...» nie pozwala na zbyt daleko idące uogólnienia, ale uprawnia jednak do kilku hipotez dotyczących działań misyjnych dominikanów na ziemiach ruskich Rzeczypospolitej. Widzimy zatem, że katolicyzacja ziem ruskich w latach 40-tych XVII wieku nie miała masowego charakteru. 208 konwersji odnotowanych w ciągu 2-3 dziesięcioleci przez zakon, który dysponował najgęstszą siecią klasztorów na terytoriach zamieszkałych w większości przez ludność prawosławną to niezbyt imponujący wynik. Dostrzec też można bardzo skromne efekty działań misyjnych na ziemiach Rusi Czerwonej i Podola zachodniego. Dominikanie odnotowują tam pojedyncze sukcesy dotyczące szlachty protestanckiej oraz nieco więcej owoców swej pracy wśród ludności żydowskiej i tatarskiej. W sumie są to jednak akcydentalne przypadki konwersji (30 osób, w 7 konwentach, przez ok. 30 lat). Znacznie więcej nawróceń mają na swoim koncie bracia z klasztorów Kijowszczyzny i Czernihowszczyzny, ale i tu widzimy nieco zaskakujące prawidłowości. Najwięcej sukcesów odnotowali mnisi z Kudaku, którzy pracowali w bardzo specyficznym środowisku żołnierzy najemnych, głównie z piechoty niemieckiej, a zatem protestantów. Odnotowali nawet, że przybycie nowych braci władających językiem niemieckim może przynieść obfite owoce. Sukcesy kudackich dominikanów w środowisku prawosławnym były natomiast ograniczone. W działaniach pozostałych konwentów z Kijowszczyzny i Czernihowszczyzny zwraca uwagę spora liczba nawróconych arian w odniesieniu do klasztorów w Adamgrodzie, Kijowie i Czernihowie. Jak widać kolonia braci polskich na Kijowszczyźnie była stosunkowo liczna i obejmowała nie tylko szlachtę. Konwenty z Kijowszczyzny miały niebłaha, ale i nie specjalnie imponujące sukcesy misyjne w środowisku szlachty prawosławnej. Najwięcej konwersji odnotował klasztor w Adamgrodzie, przede wszystkim w rodzinie Korczewskich. Z kolei nawrócenia wśród prawosławnych z warstw plebejskich są na Kijowszczyźnie i Wołyniu stosunkowo nieliczne (pomijając żołnierzy kudackich) i często dotyczą służby szlachty-konwertytów, osób związanych z klasztorami więzami pracowniczymi oraz małoletnich sierot pozostających na wychowaniu zakonników. Nie da się dostrzec regularnej pracy misyjnej wśród prawosławnej większości plebejskiej. Generalnie rzecz biorąc praca misyjna dominikanów prowincji ruskiej wśród ludności prawosławnej musiała być w pierwszej połowie XVII wieku niezbyt intensywna, albo też napotykała na poważne przeszkody.

«Fructus...» może być wykorzystane jako ciekawy przyczynek do dziejów działalności dominikanów na ziemiach ruskich Rzeczypospolitej. Opublikowane w ostatnich latach prace Natalii Sinkewycz oraz Piotra Stolarskiego⁶ dotyczące aktywności dominikanów na tych terenach dotykają wielu kwestii, w których «Fructus...» byłby z pewnością przydatny, a źródło to pozostało nieznanie obojgu autorom.

⁶ Stolarski P. Friars on the Frontier: Catholic Renewal and the Dominican Order in Southeastern Poland, 1594 1648. – Farnham, 2010; Синкевич Н. Laudare...

Oryginał: Archivio Storico de Propaganda Fide, Scritture Originali Riferite nelle Congregazioni Generali (SOCG) 338, k. 513r-521r. Na k. 514r zapiski kancelaryjne poczynione w sekretariacie Kongregacji Rozkrzewiania Wiary: «Nota delli scismatici et heretici convertiti alla Santa Fede dalli Padri Domenicani nella Provincia di Russia fra nel corrente et in molti altri anni passati. Si fa conto, che siano in tutto ducento persone e di piu una famiglia intiera». Niżej inną ręką: «al provinciale, Numero 42. Die 21 Junii 1644. Congregazione 316. Autoritate eminentissimo Signore Cardinale Mattheus⁷. Progressus missionis Dominicanorum Missionarium in Russia in conversione 200 personam haereticorum parimente schismaticorum et insuper interam familiam schismaticorum Graecorum. Iussit venerabili proviciali Dominicanorum Russiae^a[...] de praesentes progressis testimoniales quas habere potuit transmissas». Obok inną ręką: «si scriva Latinum».

[513r]

Fructus Animarum Missionis Provinciae Russiae

[515r]

Messis Fructuum terrae per Missionarios Fratres Provinciae Russiae in Area Ecclesiae repolita.

Conventus Leopoliensis

A Reverendo Patre Reginaldo⁸ Magistro Novitiorum receptus est ad fidem Catholicam Ludovicus^bBoda^b Calvinista Anno 1643 die 9 Maii.

Per eundem receptus est ad gremium Ecclesiae Joannes sartor Germanus Haereticus Anno 1644 10 Januarii.

Item Antonius mercatoris Germanus Lutheranus adnumeratus albo Catholicismi, a Patre Promotore Sanctissimi Rosarii.

[515v]

Conventus Chioviensis

Generosi Domini Niezabitowscy Germani Fratres Paulus et Ludovicus abiecta fide sua perfida Babtismum per Fratres eiusdem conventus susceperunt.

Ibidem receptus est ad gremium Ecclesiae Sanctae Generosus Dominus Theodorus Humieniecki, Schismaticus.

Item Generosa Domina Marina Wysocka Schismatica,

Theodora Zielska Schismatica,

Marina Dąbrowska,

Nicolaus Czerlenkowski,

Schismatica quaedam nomine Paraska,

item puer quidam Annorum 9 schismaticus nomine Petrus.

⁷ Chodzi o Gaspare Mattei (1598–1650), często w źródłach kurialnych określanego z łacińska jako «Cardinale Mattheus». Nuncjusz w Wiedniu 1639–1643 z tytułem arcybiskupa Aten; kardynał od 13.VII.1643.

⁸ Pdp. Reginald z Łańcuta, który zginął w Czernihowie 1649, zob.: Barącz I/299, II/459.

[516r]

Conventus Jezupoliensis

Anno Domini 1612 1 Martii baptisatas est Dorothea nomine, habens annos 30, quae non sciunt utrum esset baptisata an non, nam erat in haeresi multis annis.

Item baptisatus est puer quidam inventus Judaicus et est illi impositum nomen Stanislaus Anno 1617.

Item Anno Domini 1628 baptisatus est Scytha adultus cui nomen est impositum Lucas.

Item Anno Domini 1638 23 Martii per Patrem Fratrem Antonium Brochovium baptisatus est Scytha nomine Adalbertus.

Eodem Anno 2 Julii per Reverendum Patrem Fratrem Laurentium⁹ pro tunc Priorem eiusdem Conventus ex Judaeis factum est Catholicus Nicolaus Pinczewski.

Anno Domini 1641 ultima Januarii baptisatus est Scytha cui factum est nomen Joannes.

Item eodem Anno 23 Octobris baptisatus est Scytha novem annorum existens cui nomen est impositum Nicolaus.

Anno Domini 4 Martii per Reverendum Patrem Fratrem Franciscum de Petricovia pro tunc Priorem baptisatus est Scytha iam adultus cui nomen impositum Petrus.

Eodem die per eundem Reverendum Patrem baptisati sunt duo Judaei adulti quibus imposita sunt nomina uni Nicolaus alteri Stanislaus.

Anno Domini 1642 Nobilis virgo Elisabeth Droiowska Haeretica.

[516v]

Eodem Anno 8 Septembris per Reverendum Patrem Andreae de Raysko¹⁰ pro tunc Priorem Conventus eiusdem baptisatus est Judaeus 15 annorum cui est impositum nomen Stanislaus.

Conventus Latyczoviensis

Anno Domini 1643 die 24 Augusti receptus est ad fidem Catholicam Bartholomaeus Elzbionus Calvinista per Reverendum Patrem Fratrem Modestum¹¹ Sanctae Theologiae Lectorem.

[517r]

Conventus Sublapidensis

Capitaneus Magnifici Domini Alexandri Cetner Haeticus cum famulo suo cubiculario veram fidem amplexi sunt¹².

⁹ Być może tożsamy z Wawrzyńcem, przeorem w Barze w 1629 r., który zginął w r. 1649 w Nowogrodzie Siewierskim, *Barącz* I/288, I/300.

¹⁰ Jędrzej z Rajska, 1640 misjonarz w konwencie latyczowskim, 1644 przeor w konwencie jezypolskim, *Barącz* I/292, I/295.

¹¹ Zapewne Modest z Borek (vel Borkowski), 1640 wysłany jako misjonarz do konwentu w Latyczowie, 1650 jeden z definitorów prowincji ruskiej, *Barącz* I/292, 301.

¹² Mowa tu zapewne o opisanym przez *Barącz* przypadku nawrócenia «kapitana Anglika» pozostającego w służbie Aleksandra Cetnera: *Barącz S. Dzieje klasztoru WW. OO. Dominikanów w Podkamieniu*. – Tarnopol, 1870. – S. 41.

Item de Brody aurifaber Ill.mi Domini Capitanei Cracoviensis Haereticus et alii duo Haeretici.

Conventus Lubartoviensis

Anno Domini 1632 die 2 Februarii per Admodum Patrem Fratrem Stephanum Chmeler¹³ Sanctae Theologiae Baccalaureum, tunc Priorem Lubartoviensem Provinciale Russiae Nobilis Ioannes schismaticus.

25 Martii eiusdem anni in Festo Anunciationis Beatae Mariae Virginis quaedam Anna schismatica per eundem reconciliata est Ecclesiae Sanctae.

Item 13 Aprilis Ferae 2da Pasche Scytha circiter annorum 30 baptisatus est, cui fatum est nomen Joannes.

Item 19 Aprilis Dominicanorum in Albis quaedam famula

[517v]

Anna schismatica recapta est ad Veram Fidem Catholicam

Item 8 Maii Lucia virgo de veteri civitate Lubartoviensi schismatica.

Item 19 Iulii in conclusione Jubilaei Magnificus Dominus Felix Broniowsky miles (ex compania Ill.mi Domini Stanislai Lubomirsky Palatini Cracoviensis) calvinista.

Item 1 Novembris Judaeus adolescens baptisatus est cui factum nomen Joannes.

Conventus Jazłovecensis

Ill.mi Domini, Domini Michaelis Stanisławski Castellani Camencensis famulus Schismaticus per Reverendum Patrem Marianum Zawisza¹⁴ Sanctae Theologiae Lectorem ad verae fidei cultum adductus est.

Item in prioratu Jazłowiecensi per Patrem Fratrem Baltazarum Buscensem¹⁵ duo Haeretici sectae Calvinorum ad gremium Sanctae Ecclesiae recepti sunt, Anno 1638 die 5 Octobris unus videlicet Joannes Dunin, alter vero Andreas.

Item ibidem Anno ut supra die 13 Maii Generosa Domina Elisabeth Jałowicka schismatica ritus Graeci virgo.

[518r]

Item Anno Domini 1638 die 2 Januarii miles nomine Hilarius Kinar Haereticus haeresim abiuravit.

Item Anno Domini 1643 die 22 Martii R.P. Marianus Zawisza Sanctae Theologiae Lector quendam Simonem Tuzzanin Haereticum ab haeresi absolvit et Ecclesiae Sponsae Dei capulavit.

Conventus Lachovicensis

Anno Domini 1641 ad gremium Ecclesiae Dei recepta est uxor Civis Oppidi Lachovicensis nomine Petri schismatica.

¹³ Szczepan Chmeller, prowincjał prowincji ruskiej od 1640 do śmierci 23.06.1643, Barącz, I/290-294.

¹⁴ Marian Zawisza, lektor teologii, Barącz I/296

¹⁵ Baltazar z Buska, 1640 misjonarz w konwencie w Owruczu, Barącz I/293.

Item Anno 1643 uxor alterius Civis Bubniewicz et tertii Civis Martini uxor schismatica.

Eodem Anno baptisata est virgo haebrea in die Pentecost.

[518r]

Conventus Skłovensis

Anno Domini 1629 11 Octobris Generosus Dominus Joannes Niezabitowsky Capitaneus sive Administrator Civitatis Skłovensis Arrianus conversus est et baptisatus.

Conventus Novogrodensis in Lithuania.

Anno Domini 1641 Nobilis Dominus Stanislaus Kamiński Calvinista Conventus est ad fidem Catholicam.

Anno Domini 1643 Joannes Burdzicki ex Schismatico factum est Catholicus.

Joannes Januchnowicz Calvinus est in spe, nam sponndit et manum dedit praesentibus Nobilibus, in Rosario est semper devotissimus et libros haeresi infectos igni comburendos tradidit.

[519r]

Conventus Ostrounensis

Nobilis virgo Marina Pierslakowna schismatica.

Item Nobilis virgo Anna Stawecka.

Item nobilis virgo Catharina Stawecka schismatica.

Item Nobilis Victor Rabsztynski.

Item nobilis Theodorus Jarzyna.

Item Nobilis Domina Euphemia Klinczynska schismatica.

Item miles quidam nationae Hungarus Paulus calvinesimo renuntiat.

Conventus Czernichoviensis

Nobilis Ioannes Rudkowski miles.

Nobilis Nicolaus Wszyński miles.

Nobilis Gregorius^b Rechowski^b miles.

Nobilis Chrisostomus Szmieska miles.

Magnifica Domina Zophia Załęska.

Nobilis Vasilius Rycko.

Nobilis Samuel Wszyński.

Ex plebeis:

Gregorius Buczko;

Symphorianus Lesko;

[519v]

Damianus Onyszka filius;

Miichael Zarycki;

Onofrius Wereschaka;

Paulus Karakaszy Scytha;

Joannes Avus a schismate.

Hi supra positi tam a fide arriana quam schismatica aversi adnumerati sunt albo Catholicismis

Conventus Adamgrodensis

Nobilis Alexander Korczewski cum consorte sua schismaticus.

Nobilis Theodorus Korczewski similiter schismaticus.

Nobilis Stephanus Korczewski schismaticus.

Virgo Emerentiana a statu plebeio schismatica.

Item femina nomine Feška schismatica.

Duos virgines ex familia Generosi Domini Korczewski quae in servitiis sunt uxoris eius Arrianae sectae.

In Anno Domini 1642:

Receptus est ad Fidem Catholicam Romana de secta Arrianorum Stephanus Głuchowski;

Juvenis Jacobus similiter Arrianus;

Jacobus sartor schismaticus;

Frater Jacobus Armenus;

Virgo Marina et Anna schismatica;

[520r]

Nobilis virgo Appollonia Lipska schismatica;

Item virgo Eudoxia;

Virgo Catharina schismatica;

Item Magnifica Domina Catharina Tyszyna cum filia sua Chrolińska.

Anno Domini 1643;

Nobilis Domina Appollonia Straszowa et ancilla eius schismatica;

Clemens Klimaszowski schismaticus;

Nobilis Dominus Petrus ^bKosciusko^{-b} cum filio suo schismatici;

Virgo Elisabeth Arriana;

Nobilis Petrus Wiszowaty miles Arrianus;

Nobilis Dominus Jacobus Didowski Arrianus;

Virgo Margarita Arriana;

Catharina virgo de secta perfidae Religionis Arrianorum.

Conventus Czarnobyliensis

Eva Pruszowska uxor Jacobi Czechowski Capitanei schismatica Anno Domini 1642 die 8 maii.

[520v]

Item Petrus Bieńkowski schismaticus Anno 1643 die 5 Aprilis per Reverendum Patrem Fratrem Joannem Damascenum de Bieńki.

Marina cuiusdam Civis Czenieioviensis nomine Demetrius ex matre Paraszka schismatica Anno 1643 die 8 Septembris.

Appollonia uxor Vincenty Niedzwiecki organarii eiusdem Conventus Czarnobilensis.

Infans baptisatus est ex parentibus Ruthenis schismaticus nomine Jacobus Anno 1643 die 17 Septembris.

Faemella baptisata etiam ex parentibus schismaticis nomine Zophia.

Baptisatus etiam Ambrosius nomine puer trium annorum ex parentibus schismaticis.

Item per Reverendum Patrem Felicianum Sanctae Theologiae Lectorem pro tunc hinc Priorem tres animae schismaticaе ad Ecclesiam Sanctam sunt recaptae.

Conventus Javoroviensis

Anno D. 1643 die 19 Junii Reverendus Pater Frater Bonaventura¹⁶ Prior eiusdem Conventus pro tunc baptisavit duos Judaeos fraternitati germanos.

[521r]

Conventus Mosticensis

Per Reverendum Patrem Severinum de Jaroslavia Sanctae Theologiae Lectorem Praedicatorum eximia Magnifica Domina Jaciemirska cum famulis ac feri tota domo sua sectae Calvinistarum dogmata verae fidei Catholicae amplexata est.

In loco Chodacensi

Variis temporibus utriusque sexus homines a secta Calvinistarum conversi sunt ad fidem Catholicam per Venerabilem Patrem Nicolaum Żegota pro tunc Vicarium loci praefati numero 6.

Ibidem a secta Lutheranorum conversi sunt numero 13.

Item per Reverendum Patrem Ambrosium de Grabow Praedicatorum Generalem Vicarium eiusdem loci conversi sunt a Schismate tres, a diversis sectis 11.

Item per Venerabilem Patrem Melchiorem de Goizeno pro tunc Vicarium loci antedicti 4, a Schismate 2.

Item per modernum Vicarium Patrem Chrysostomum de Wronki loci antedicti variorum sectarum conversi sunt numero 13.

[521v]

Schismatici duo et est spes de omnibus incolis Chodacensis qui Deo volente relictis suis erroribus Romanae Ecclesiae adhibebunt si habebunt Concionatorem in Germanica lingua bene peritum.

Conventus Chioviensis

Per Reverendum Patrem Petrum de Woinicz pro tunc Priorem Praedicatorum Generalem 3 Calvini et 2 Arriani, Schismatici 3 coversi sunt ad Fidem.

Item per Reverendum Patrem Ambrosium de Dziwle (Dzirole) Sanctae Theologiae Lectorem 2 Schismatici, Haereticus 1.

Item per Reverendum Patrem Raymundum de Samboria Sanctae Theologiae Lectorem 3 Schismatici.

Item per Venerabilem Patrem. Antonius de Mosty pro tunc Suppriorem 3 Schismatici, 2 Lutherani.

¹⁶ Bonwentura, przeor lubartowski w latach 1628–1632, *Сінкевич Н.* Laudare, s. 354.

Item per Venerabilem Patrem. Marcellum de Kanczuga 3 Haeretici et 3 Schismatici.

Item per Venerabilem Patrem Adalbertum de Lubochnia 4 Schismatici.

Item per Venerabilem Patrem Petrum de Rozwadow 3 Haeretici et 3 Schismatici.

Item per Venerabilem Patrem Lactantium de Busko 2 Moschovitae.

Item per Venerabilem Patrem Josaphat de Międzyboże Schismatici 4.

^{a-a} Fragment nieczytelny.

^{b-b} Odczyt nazwiska niepewny.